

Tortrix viridana (LINNAEUS) in het Peerdsbos (Brasschaat, Antwerpen) (Lepidoptera : Tortricidae)

Koen JANSSENS

Abstract. *Tortrix viridana* (LINNAEUS) in the «Peerdsbos» (Brasschaat, province of Antwerp) (Lepidoptera : Tortricidae)

For long, *Tortrix viridana* has been known as a harmful species in woods mainly on *Quercus robur* L. In 1984, the species occurred in the Peerdsbos near Antwerp, where the author observed minutely its flight period and the damage caused by the frass of its caterpillars.

Résumé. *Tortrix viridana* (LINNAEUS) au Peerdsbos (Brasschaat, Antwerpen) (Lepidoptera : Tortricidae)

Le fait est bien connu que *Tortrix viridana* peut être une plaie certaines années, notamment dans les bois principalement plantés de chênes (*Quercus robur* L.). C'était notamment le cas en 1984 au Peerdsbos, près d'Antwerpen, où l'auteur a eu l'occasion de constater les dégâts et le cycle de vol.

Janssens, K. : Korte Leemstraat 15a, B-2018 Antwerpen.

Tijdens een wandeling in het Peerdsbos begin mei 1984 was me al opgevalen dat de bladontwikkeling van sommige eiken niet helemaal verliep zoals het hoorde. Een maand later werd duidelijk dat er iets mis was met bepaalde bomen. Tientallen eiken stonden er immers nog als in wintertoestand bij, ondanks het milde voorjaarsweer. Aangetast door een ziekte of door vraat? In bepaalde delen van het bos was de aantasting zeer ernstig te noemen. De oude eiken stonden bijna zonder blad (m.a.w. voor 80 tot 100% kaal).

Het vinden van enkele laaghangende twijgen met opgerolde blaadjes aan het uiteinde deed ons vermoeden dat vlindertjes van de familie Tortricidae wel eens de oorzaak konden zijn van deze immense schade. De rupsen van de Tortricidae hebben namelijk de gewoonte om bij het inspinnen de bladeren van de voedselplant op te rollen tot een kokertje, waarin ze zich verpoppen. Er werden een vijftal cocons verzameld om thuis uit te kweken. Sterk geïnteresseerd door het voorval wilde ik de ontwikkelingen in het bos op de voet volgen.

Op 19 juni 1984 werden enkele verse exemplaren van *Tortrix viridana* L., de Groene eikenbladroller, waargenomen. Enkele dagen later werden reeds honderden exemplaren van de soort aangetroffen in het bos, waardoor onze eerdere veronderstelling bevestigd werd. Het goede weer van de laatste dagen (dagtemperatuur 28°C - nachttemperatuur 17°C) was hier zeker niet vreemd aan. Overal in het bos werden imago's gevonden : op de boomstammen, op de takken, twijgen en bladeren alsook op de planten in de kruidlaag. Het was vrij logisch dat in het deel van het bos dat het ergste door vraat aangetast was, nu ook de grootste aantallen werden genoteerd. Globaal genomen zaten er 30 tot 50 exemplaren van de soort op iedere boomstam. Maar op enkele stammen werden er tot 120 exemplaren en meer geteld. De helgroene vlindertjes waren van onder op de stam tot hoog in de kruin duidelijk waarneembaar. Vele imago's waren nog bezig met het ontwikkelen van de vleugels en waren

dus enkele tientallen minuten voordien ontloopt. Een twintigal copula's werd tevens genoteerd.

Een week later werden nu ook tientallen exemplaren aan de bosrand gevonden in de kruid- en struiklaag. De insecten waren zich aan het verspreiden. Ik had echter geen tijd om het bos te bezoeken. Op 2 juni 1984 werden maar liefst circa 2800 exemplaren waargenomen. De bladrollers waren nu overal te vinden! Het bospad lag bezaaid met imago's en ook de plassen (na zware regenval tijdens enkele onweersbuien) lagen vol. In een beekje zag ik tientallen exemplaren voorbij drijven. De imago's waren nog zelden vers, en naar schatting was nog maar 20% in leven. Niettegenstaande dat zaten nog verschillende copula's op eik, waardoor we veronderstellen dat nog steeds nieuwe vlinders ontloopten.

De aangetaste bomen werden nu ook eens van naderbij bekeken. Nu bleken de stammen overtrokken met duizenden fijne zilveren draden, die als een mantel van spinsel de boomschors omgaven. Deze spindraden werden door de rupsen achtergelaten bij hun zoektocht naar een rustig plekje om te verpoppen. Overal op de stam zaten kleine spinseltjes en uitgekomen poppen. Tegen de schors van een eik telde ik op een oppervlakte van 30 x 30 cm (de grootte van een doorsnee tijdschrift) maar liefst 42 donkerbruine (8 mm grote) popjes. We kunnen uitrekenen dat deze boom meer dan duizend poppen moet gehuisvest hebben. Zoals hiervoor reeds aangehaald, verpoppen de rupsen van de groene eikenbladroller zich normaal tussen de blaadjes aan het uiteinde van een twijg, maar omdat de bomen hier volledig kaal gevreten waren, moesten de rupsen zich wel op de stam verpoppen.

Op 11 juli 1984 werden nog een honderdtal exemplaren gevonden, meestal erg afgevlogen imago's, maar nog levend. Einde juli 1984 werden sporadisch nog enkele exemplaren waargenomen. De bomen waren intussen opnieuw met bladvorming gestart. Bij ons bezoek een maand later bleek het bos zich langzaam te herstellen van de schade, maar nog steeds was duidelijk te zien waar de bladrollers hadden huisgehouden. De massale aantasting van de eiken door *T. viridana* in het Peerdsbos, zoals hierboven beschreven, manifesteerde zich gelukkig slechts in een beperkt deel van het bos. Overal was *T. viridana* waarneembaar geweest, maar een aantasting in erge mate bleef beperkt tot ongeveer 2% van het bos. Toch kunnen we stellen dat hier enkele tienduizenden, zij het niet honderdduizenden *T. viridana* het daglicht hebben gezien.

Besluit

Dat *T. viridana* als een plaag kan optreden, vinden we meermaals vermeld in de vakliteratuur (BRADLEY, TREMEWAN & SMITH 1973; ROSSEM, BURGER & BUND 1965; SCHWENKE 1978). In zulke jaren wordt de vlinder dan ook vaak ver buiten zijn normale biotoop aangetroffen. Dit wijst mogelijk op het koloniseren van nieuwe gebieden in jaren van overvloed. Zulke plagen zijn geen jaarlijkse verschijnselen, maar fluktuëren sterk. Enerzijds zullen parasieten (o.a. sluipwespen) de vlinderpopulatie aantasten en anderzijds zijn het

de bomen zelf die zich gaan verweren. Het sappige jonge uitschot zal het volgende jaar plaatsruimen voor meer vlezige, verharde loten, die door de rupsen minder geliefd (minder verteerbaar) zijn. Hierdoor zullen veel minder rupsen zich tot een imago kunnen ontwikkelen. Of ook het volgende jaar van schade kon gesproken worden, heb ik niet kunnen beoordelen, omdat ik niet meer in de gelegenheid was het Peerdsbos te bezoeken.

Literatuur

- Bradley, J.D., Tremewan, W.G. & Smith, A., 1973. *British Tortricoid Moths*. The Ray Society, London, p. I-VIII, 1-251, pl. 1-47.
- Rossem, H. van, Burger, H.C. & Bund, C.F. van de, 1965. Schadelijke insekten. - *Ent.Ber., Amst.* 25 : 148-150.
- Schwenke, W., 1978. *Die Fortschädlinge Europas, Band 3. Schmetterlinge*. Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin, p. I-VIII, 1-467.

6de Europees Kongres voor Lepidopterologie Sanremo (Italië), 5-9 april 1988

De Societas Europaea Lepidopterologica (SEL) nodigt alle lepidopterologen vriendelijk uit om deel te nemen aan het 6de Europees Kongres voor Lepidopterologie. Belangrijkste onderwerpen :

- Biochemische en ecologische aanpassingen in Lepidoptera
- Bionomie van bedreigde vlindersoorten
- Genetische en cladistische methoden bij de fylogenie van dagvlinders

Voor nadere informatie contacteer de kongressekretaris :

Prof. E. BALLETO
Dipartimento di Biologia animale
Via Academia Albertina 17
I-10123 Torino (Italië)

Symposium «Invertebraten van België» - Eerste bericht

Het Departement Invertebraten van het K.B.I.N. organiseert in de tweede helft van november 1988 een symposium «Invertebraten van België» in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1040 Brussel met als doelen :

1. Een stand van zaken opmaken inzake de huidige kennis van de invertebraten van België.
2. Proceedings uitgeven met synthese-artikelen over zoveel mogelijk invertebratengroepen, huidige en nieuwe richtingen van onderzoek, inventaris van bibliografische gegevens enz.
3. Conclusies : situeren der goed bestudeerde groepen (van phylum tot genus),